

Dinko Benčić ◆ Tvrtko Božić ◆ Liljana Host
Dragan Malnar ◆ Helena Miljević Pavić ◆ Ivo Petričević

MOJA POVIJEST 8

radna bilježnica iz povijesti za 8. razred osnovne škole

Prvo izdanje
Zagreb, 2021.



Sadržaj

Predgovor	6
Svijet između dva ratna vihora	7
1.1. Kako je na Europu utjecao Prvi svjetski rat?	7
1.2. Versajska mirovna konferencija i novi poredak	13
1.3. Novi zemljovid Europe	19
1.4. Razvoj demokracije između dva svjetska rata	24
1.5. Velika gospodarska kriza	30
1.6. Totalitarni režimi u Europi	36
1.7. Društvo, kultura i umjetnost između dva svjetska rata	43
1.8. Dostignuća znanosti i tehnologije u prvoj polovici 20. stoljeća	48
1.9. Izborna tema: Olimpijske igre (1896. – 1936.)	54
Hrvatska u prvoj zajednici Južnih Slavena	59
2.1. Nastanak Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca	59
2.2. Prva Jugoslavija – zajednica ravnopravnih naroda?	64
2.3. Kraljevina SHS i njezini susjedi	70
2.4. <i>Hrvatsko pitanje</i> u monarhističkoj Jugoslaviji	76
2.5. Društvo, kultura i umjetnost na hrvatskom prostoru između dva svjetska rata	83
Drugi svjetski rat (1939. - 1945.)	89
3.1. Politika popuštanja – put u novi rat	89
3.2. Europa u plamenu rata	93
3.3. Travanjski rat u Kraljevini Jugoslaviji i nastanak Nezavisne Države Hrvatske	97
3.4. Antifašizam – partizanski pokret	102
3.5. Rat se širi (1941. – 1943.)	106
3.6. Totalni rat	111
3.7. Izborna tema: Lipa pamti	117
3.8. Kraj rata u Europi	123
3.9. Kraj rata u svijetu i posljedice rata	127
Europa i svijet u drugoj polovici 20. stoljeća i početkom 21. stoljeća	132
4.1. Početak Hladnoga rata	132

4.2. Europske države pod Staljinovom čizmom.....	138
4.3. Hladnoratovski sukobi i krize.....	142
4.4. Kraj Hladnoga rata.....	146
4.5. Proces dekolonizacije.....	150
4.6. Ujedinjena Europa.....	156
4.7. Društvo, kultura i umjetnost u drugoj polovici 20. i početkom 21. stoljeća.....	161
4. 8. Dostignuća znanosti i tehnologije u drugoj polovici 20. i početkom 21. stoljeća...	166
Hrvatska u drugoj zajednici Južnih Slavena.....	171
5.1. Prve poslijeratne godine i sukob sa SSSR-om.....	171
5.2. Put prema nesvrstanosti.....	177
5.3. Hrvatsko proljeće.....	185
5.4. Raspad druge Jugoslavije.....	190
5.5. „Crno-bijeli svijet”.....	198
Hrvatska na putu prema nezavisnosti.....	203
6.1. Napokon nezavisnost.....	203
6.2. Domovinski rat.....	208
6.3. Hrvatska na pragu trećeg tisućljeća.....	214

Predgovor

Drage osmašice, dragi osmaši!

Radna bilježnica *Moja povijest 8* nužno je i korisno pomagalo u učenju Povijesti. Kroz raznovrsne zadatke, koji sadržavaju slijepe zemljovide, povijesne izvore, slike, fotografije i križaljke, radna bilježnica će vam pomoći u uspješnom svladavanju povijesnog gradiva. Nastojali smo biti kreativni i zanimljivi kako bi vas potaknuli da budete pravi istraživači zavičajne, nacionalne i svjetske povijesti 20. stoljeća.

Radite redovito i samostalno te se ne ustručavajte postavljati pitanja i tražiti odgovore. Kao što je znameniti Albert Einstein rekao: „Nisam osobito pametan niti posebno nadaren. Samo sam vrlo, vrlo radoznao.“

Stoga, budite radoznali, kreativni i kritički promišljajte o prošlim vremenima kao i ovome u kojem živimo. Rad s radnom bilježnicom ujedno je i vježba za cjeloživotno učenje. Krenimo!

Vaše učiteljice i učitelji Helena, Liljana, Dinko, Tvrtko, Dragan i Ivo.

1. Svijet između dva ratna vihora

1.1. Kako je na Europu utjecao Prvi svjetski rat?

I. VRIJEME I PROSTOR

1. Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu.



a) Oboji države nastale nakon Prvog svjetskog rata.

b) Imenuj države označene brojevima 1 – 6:

1 – _____ 4 – _____

2 – _____ 5 – _____

3 – _____ 6 – _____

II. UZROCI I POSLJEDICE

2. Posljedice Prvoga svjetskog rata razvrstaj u sljedeće skupine.

društvo	pojedinaac	gospodarstvo	ratna tehnologija	politika

3. Riješi sljedeći zadatak.

Izdvoji dvije posljedice iz prethodnog zadatka koje smatraš važnima. U pet rečenica objasni svoj izbor.

III. KONTINUITET I PROMJENA

4. Pozorno pogledaj sliku i pročitaj tekst te odgovori na pitanja.



Maska od gaze zaustavlja širenje zaraze

Ovo je prva slika maske koju je osmislio i proizveo Crveni križ za sprečavanje širenja španjolske gripe u Sjedinjenim Američkim Državama. Slika prikazuje masku koju nosi djelatnica Crvenog križa zaposlena na njihovoj izradi. Maske su osmišljene kako bi zaustavile izdisanje i udisanje virusa gripe. Pet su inča široke, a šest dugačke i napravljene su od dva sloja gaze. Straga se vezuju.*

*inč – mjerna jedinica za duljinu, 1 inč = 2.54 cm

a) Što prikazuje slika? _____

b) Kada je objavljena? _____

c) U kojim je novinama objavljena ova vijest? _____

d) Zašto je važno korištenje zaštitnih maski? _____

e) Usporedi današnje zaštitne maske s onima iz 1918. godine. Izdvoji sličnosti i razlike.

IV. RAD S POVIJESNIM IZVOROM

5. Pažljivo prouči karikaturu Ernesta Noblea iz 1918. godine i odgovori na pitanja.



Apćiha! Dobra večer, ja sam nova gripa!

a) Kako je prikazana gripa? _____

b) Kako je čovjek reagirao na njenu pojavu? Je li očekivao gosta? _____

c) Kojem društvenom sloju pripada čovjek s karikature? Po čemu to možeš odrediti?

d) Koje osjećaje u tebi budi ova karikatura? _____


V. POVIJESNA PERSPEKTIVA / VI. USPOREDBA I SUČELJAVANJE

6. Odgovori na pitanja.

a) Zašto je nakon Prvoga svjetskog rata došlo do pojačane migracije stanovništva u Europi i svijetu? _____

b) Koji su razlozi današnjih migracija u svijetu? _____

c) Uočavaš li razlike i sličnosti između migracija stanovništva nakon Prvoga svjetskog rata i današnjih migracijskih procesa? Objasni svoj odgovor. _____



7. Navedenu rečenicu objasni svojim riječima.

Nakon Prvoga svjetskog rata politička karta Europe prilično se izmijenila.

8. Objasni sljedeće pojmove.

pandemija – _____

sufražetkinja – _____

migracije – _____

1.2. Versajska mirovna konferencija i novi poredak

I. VRIJEME I PROSTOR

1. Sljedeće zadatke riješi na povijesnom zemljovidu.



a) Zaokruži nazive zemalja iz kojih dolaze *Velika četvorica*.

Koja zemlja nije prikazana na karti? _____

b) Podcrtaj naziv zemlje kojoj su nametnuti teški uvjeti mira.

c) Ucrtaj trokut u zemlju u kojoj je održana Versajska mirovna konferencija.

d) Prekriži naziv zemlje u kojoj je bilo sjedište Lige naroda.

Sjedište Lige naroda bilo je u gradu _____.

II. UZROCI I POSLJEDICE

2. Uoči uzročno-posljedične veze.

UZROCI	DOGAĐAJ	POSLJEDICE
	osnivanje Lige naroda	

III. KONTINUITET I PROMJENA

3. Navedi ciljeve pobjedničkih zemalja na Versajskoj mirovnoj konferenciji.

Sjedinjene Američke Države: _____

Ujedinjeno Kraljevstvo: _____

Francuska: _____

Italija: _____

V. POVIJESNA PERSPEKTIVA

4. Razmisli pa odgovori na pitanje.

Zamisli da si jedan od članova *Velike četvorice* i imaš ključnu ulogu u sastavljanju mirovnog ugovora s Njemačkom. Kako bi ga ti učinio pravednijim i podnošljivijim za poraženu Njemačku? Napiši najmanje tri prijedloga.

IV. RAD S POVIJESNIM IZVOROM

5. Pozorno pročitaj tekst i odgovori na pitanja.

Predsjednik SAD-a Thomas Woodrow Wilson predstavio je 8. siječnja 1918. godine u Kongresu program poslijeratnog uređenja svijeta nazvan *Četrnaest točaka*:

- (1) da se ugovori o miru donesu javno, a nakon toga da ne bude više nikakvih tajnih međunarodnih ugovora;*
- (2) da se osigura apsolutna sloboda plovidbe morima izvan teritorijalnih voda kako u miru tako i u ratu, osim u slučaju međunarodne akcije radi izvršavanja međunarodnih ugovora*
- (3) da se ukinu sve ekonomske zapreke i uspostavi jednakost u uvjetima trgovanja;*
- (4) da se naoružanje smanji do najnižeg opsega spojivoga s vlastitom sigurnošću;*
- (5) da se prilikom uređenja pitanja kolonija vodi računa kako o interesima stanovništva tako i o opravdanim zahtjevima vlada, kojih se utemeljenost ima utvrditi;*
- (6) da se cio teritorij Rusije evakuira, a pitanja koja se tiču Rusije riješe tako da joj se osigura mogućnost neovisnog određenja njezina razvoja i njezine politike, da joj se omogući primanje u društvo slobodnih naroda prema poretku koji sama sebi odabere te da joj se pruži potrebna pomoć;*
- (7) da se Belgija evakuira i obnovi;*
- (8) da se cijeli teritorij Francuske oslobodi i Francuskoj vrati Alsace-Lorraine;*
- (9) da se izvrši ispravak granica Italije prema jasno određenoj etničkoj granici;*
- (10) da se narodima Austro-Ugarske dâ najšira mogućnost za autonomni razvoj;*
- (11) da se Rumunjska, Srbija i Crna Gora evakuiraju i obnove, Srbiji i Poljskoj da se osigura siguran prilaz moru, a odnosi među balkanskim državama da se srede na temelju povijesno utvrđenih linija pripadnosti i narodnosti;*
- (12) da se osmanskim dijelovima Osmanskoga Carstva osigura suverenost, a ostalim narodima toga Carstva mogućnost slobodnog razvoja, dok Dardaneli imaju biti otvoreni za slobodan prolaz brodova;*
- (13) da se osnuje neovisna poljska država sa slobodnim prilazom moru;*
- (14) da se osnuje opći savez naroda kako bi se pružila jamstva velikim i malim državama za njihovu političku neovisnost i teritorijalni integritet.*

a) Izdvoji tri točke koje ti se čine najvažnijima. Ukratko objasni svoj izbor.

b) U kojim se točkama spominje pravo naroda da stvore vlastitu državu i urede je po svojoj volji?

c) Zašto je važno da se ugovori o miru donose javno? _____

d) Koje se točke odnose na hrvatski prostor? _____

e) Što je teritorijalno more? Istraži. _____

f) Što je predsjednika Wilsona potaknulo na donošenje ovog programa?

VI. USPOREDBA I SUČELJAVANJE

6. Razmisli pa odgovori na pitanje.

S kojom današnjom međunarodnom organizacijom možeš usporediti Ligu naroda? Istraži pa u pet rečenica navedi njihove sličnosti i razlike.

7. Dopuni sljedeće rečenice.

Četvorica državnika koji su vodili rad Versajske mirovne konferencije poznata su pod nazivom _____.

Među njima pronađi uljeza pa objasni svoj izbor! Uljez: _____

Objašnjenje: _____

U sljedeća dva zadatka poveži pojmove upisivanjem samo jednog slova na crtu ispred pojma u lijevom stupcu. Dva se pojma iz desnog stupca ne mogu povezati.

a) Poveži navedene državnike s državama kojima pripadaju.

_____ Thomas Woodrow Wilson

_____ Vittorio Orlando

_____ Georges Clemenceau

_____ David Lloyd George

A) Njemačka

B) Ujedinjeno Kraljevstvo

C) Sjedinjene Američke Države

D) Mađarska

E) Francuska

F) Italija

b) Poveži navedene pojmove s njihovim objašnjenjima.

_____ versajski poredak

_____ samoodređenje naroda

_____ premijer

_____ revizija

A) preispitivanje ili naknadni pregled i izmjena nekog ugovora

B) odnos među državama stvoren na Versajskoj mirovnoj konferenciji

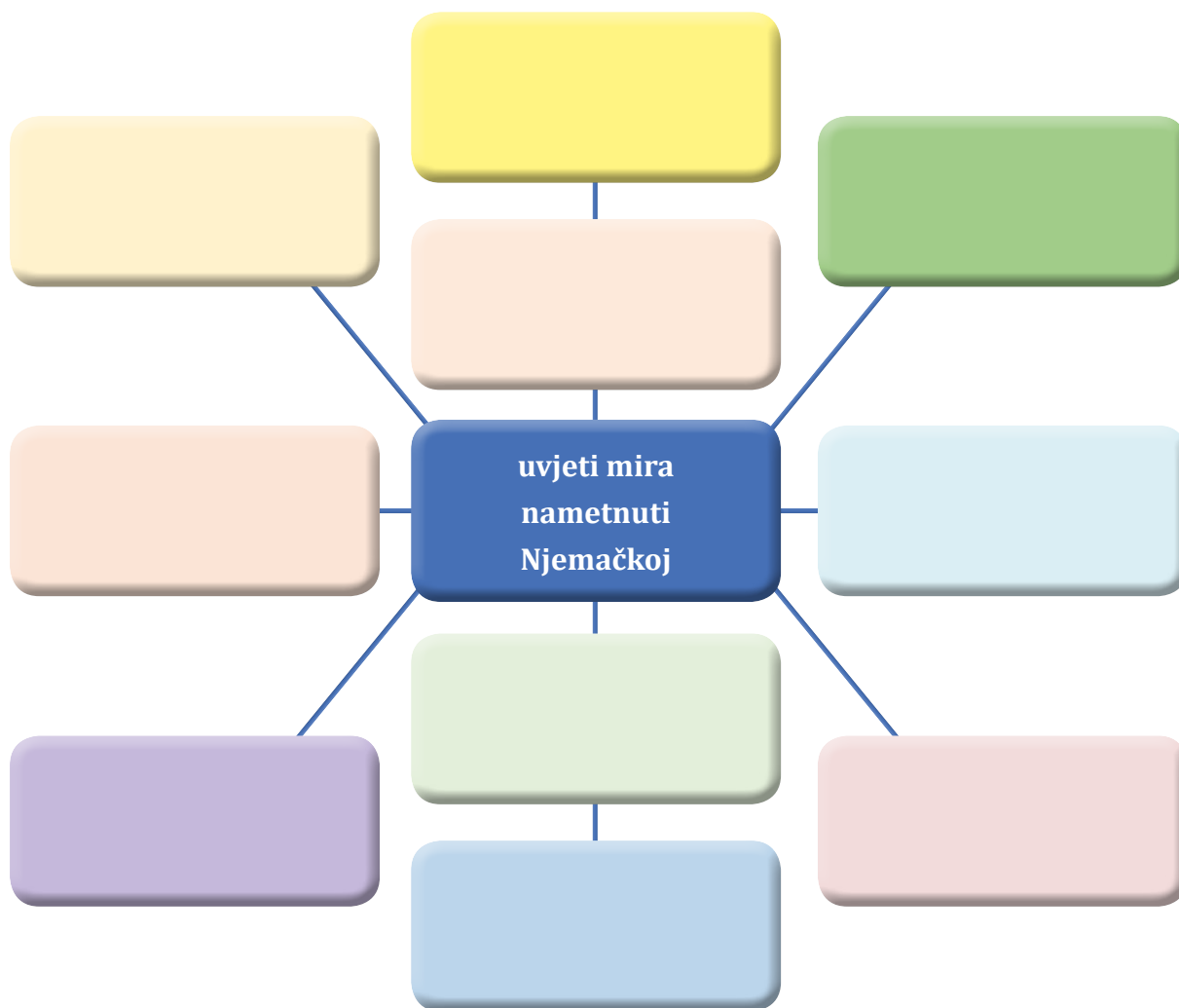
C) pravo naroda na sklapanje novog ugovora

D) naziv za predsjednika vlade

E) pad vrijednosti novca

F) pravo svakog naroda na vlastitu državu i slobodan izbor društvenog i ekonomskog uređenja

9. Ispuni grafički prikaz.



1.3. Novi zemljovid Europe

I. VRIJEME I PROSTOR

1. Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu.



a) Upiši broj ispred naziva države u odgovarajući kružić.

1 – Poljska 2 – Vajmarska Republika 3 – Čehoslovačka 4 – Turska Republika

b) Navedi dvije države kojima su Versajskim mirovnim ugovorom ustupljeni dijelovi

njemačkog teritorija: _____ i _____.

Na zemljovidu ih iscrtaj okomitim (III) crtama.

II. UZROCI I POSLJEDICE

2. Uoč i uzročno-posljedične veze.

UZROCI	DOGAĐAJ	POSLJEDICE
gospodarska kriza u Vajmarskoj Republici		

III. KONTINUITET I PROMJENA / V. POVIJESNA PERSPEKTIVA

3. Odgovori na sljedeće zadatke i pitanja.

a) Nabroji reforme koje je proveo Mustafa Kemal kako bi stvorio modernu Tursku Republiku.

1. _____ 2. _____

3. _____ 4. _____

b) Izdvoji reformu koju smatraš da je najviše pridonijela modernizaciji Turske Republike. Objasni svoje mišljenje u dvije rečenice.

c) Po čemu se današnja Turska razlikuje od ostalih islamskih zemalja?

IV. RAD S POVIJESNIM IZVOROM

4. Pozorno pročitaj sljedeći povijesni izvor pa odgovori na pitanja.

Ljudi koji su imali novac u bankama, živjeli od mirovine ili invalidnine su za vrijeme inflacije bankrotirali. Zaposlenima povećanja plaće nisu mogla pratiti gotovo istovremeni rast cijena.

Njemački umjetnik George Grosz u svojoj knjizi *Mali da i veliki NE* ovako je opisao kupovinu u vrijeme inflacije:

Stajanje ispred izloga je bio luksuz jer je kupovinu trebalo obaviti odmah. Čak i jedna dodatna minuta značila je rast cijena. Čovjek je morao kupovati brzo jer, dok je ušao u trgovinu, zec je, na primjer mogao koštati dva milijuna maraka više. Nekoliko milijuna maraka nije zaista ništa značilo. To je samo značilo više vučenja. Za kupovinu najmanjih stvari odavno više nisu bili dovoljni džepovi hlača, trebali su paketi novčanica. Težili su nekoliko kilograma. Ljudi su počeli voziti novac u kolima ili naprtnjačama. Ja sam koristio naprtnjaču.

Izvor: George Grosz, *Mali da i veliki NE*, 1946.

a) Što opisuje ovaj ulomak? _____

b) Zašto se moralo kupovati brzo? _____

c) Što je stanovnicima Vajmarske Republike zamijenilo novčanik? _____

d) Zamisli prizor opisan u povijesnom izvoru. Nacrtaj ga.

VI. USPOREDBA I SUČELJAVANJE

5. Razmisli pa ispuni sljedeću tablicu:

Koje su bile sličnosti, a koje razlike u razvoju Poljske i Čehoslovačke nakon Prvoga svjetskog rata?

sličnosti	razlike

6. Objasni sljedeće pojmove.

inflacija – _____

kredit – _____

boljševici – _____

agrarna reforma – _____

antisemitizam – _____

nacionalizam – _____

7. U sljedećem zadatku poveži pojmove upisivanjem samo jednog slova na crtu ispred pojma u lijevom stupcu. Dva se pojma iz desnog stupca ne mogu povezati.

- | | |
|---------------------|---|
| _____ Mustafa Kemal | A) autor programa <i>Četrnaest točaka</i> |
| _____ Mala Antanta | B) francuska okupacija |
| _____ Rurska oblast | C) prvi predsjednik SAD-a |
| _____ Tomaš Masaryk | D) otac moderne Turske |
| | E) prvi predsjednik Čehoslovačke Republike |
| | F) vojno-politički savez Kraljevstva SHS, Rumunjske i Čehoslovačke |

1.4. Razvoj demokracije između dva svjetska rata

I. VRIJEME I PROSTOR

1. Kronološki poredaj događaje upisivanjem brojeva od 1 do 4 na praznu crtu tako da broj 1 označava najstariji događaj.

- _____ Francuska okupirala Ruhr
- _____ alkohol ponovno postao legalan u SAD-u
- _____ Zakon o nacionalnoj prohibiciji u SAD-u
- _____ Četrnaest točaka

II. UZROCI I POSLJEDICE

2. Uočite uzročno-posljedične veze.

UZROCI	DOGAĐAJ	POSLJEDICE
	Zakon o nacionalnoj prohibiciji	

3. Odgovori na pitanje.

Zašto je Francuska okupirala Ruhr? _____

III. KONTINUITET I PROMJENA

4. Odgovori na sljedeća pitanja.

a) Kako je Ujedinjeno Kraljevstvo nastojalo zadržati svoj utjecaj u kolonijama?

b) Istraži što danas predstavlja Britanska zajednica naroda (British Commonwealth).

c) Fotografija prikazuje indijsku poštansku marku s likom Mahatme Gandhija. Istraži na koje se načine suprotstavljao britanskoj vlasti u Indiji i svoja saznanja napiši u najmanje pet rečenica.



IV. RAD S POVIJESNIM IZVOROM

5. Pozorno pogledaj sljedeće povijesne izvore pa odgovori na pitanja.





Pojašnjenje:

The Law – zakon

Money to bribe politicians – novac za potkupiti političare

Justice – pravda

Money to bribe jurors – novac za potkupiti porotni

Pardon – pomilovanje

Money to hire "best" lawyers – novac za platiti „najbolje“ odvjetnike

Organized crime – organizirani zločin

Gang rule – vladavina bande

Bond money – novac od obveznica

Money to beat the law – novac za pobijediti zakon

Bootleg profits – dobit od ilegalne proizvodnje alkohola

a) Koje razdoblje u povijesti Sjedinjenih Američkih Država prikazuju ovi izvori?

b) Po čemu se razlikuje donja slika razlikuje od gornjih fotografija? _____

c) Koji prikazani izvori predstavljaju stvarne događaje? Objasni svoj odgovor.

d) Karikaturu naziva *Otporan na metke* nacrtao je Carey Orr, a objavljena je u novinama *Chicago Daily Tribune* 29. travnja 1926. godine. Pomoću pojmova na karikaturi opiši njeno značenje u najmanje pet rečenica.

e) Smatraš li da je prohibicija bila učinkovita? Objasni svoj odgovor: _____

f) Jesu li zapljene i uništavanje alkohola prikazane na fotografijama imale većeg utjecaja na prihode mafije koja se bavila ilegalnom proizvodnjom alkohola? Zašto? _____

g) Istraži kako je danas u Sjedinjenim Američkim Državama i Hrvatskoj riješeno pitanje proizvodnje, prodaje i točenja alkoholnih pića. _____

h) Iznesi dva prijedloga promjena zakona vezanih za alkoholna pića u našoj zemlji.

V. POVIJESNA PERSPEKTIVA

6. Odgovori na sljedeća pitanja.

a) Zašto su Sjedinjene Američke Države nakon Prvoga svjetskog rata vodile politiku izolacionizma? _____

b) Što misliš, kako je takva odluka utjecala na predsjednika Wilsona? _____

c) Misliš li da se neka država može politički udaljiti i izolirati od drugih? Objasni svoje mišljenje. _____

VI. USPOREDBA I SUČELJAVANJE

7. Među navedenim obilježjima zemalja parlamentarne demokracije otkrij uljeze i precrtaj ih.



Među navedenim obilježjima parlamentarne demokracije izaberi tri koje smatraš najvažnijima. Ukratko napiši objašnjenje svoga izbora.



9. Objasni sljedeće pojmove.

politika izolacionizma – _____

višestranačje – _____

prohibicija – _____
